

Periodična publikacija Kancelarije za inkluziju Roma

Dekada Roma u AP Vojvodini

br. 72 maj-avgust 2021. godine

ISSN 2217-5016

Osnivač lista i izdavač
Kancelarija za inkluziju Roma
Vlade AP Vojvodine

Glavni i odgovorni urednik
Ljiljana Mihajlović,
v.d. direktorke

Urednik izdanja
Aleksandra Mičić

Autori tekstova
Aleksandra Mičić

Dopisnici
Koordinatori za romska pitanja APV

Prevod na romski i engleski jezik
„Akademija Oxford-Agent “ d.o.o.

Tehnička priprema i štampa
MONDO-GRAF, Novi Sad
www.mondograf.rs

Tiraž
500 primeraka

Adresa
Bulevar Mihajla Pupina 25,
21000 Novi Sad
Tel: 021/488-17-23
inkluzija.roma@gmail.com
www.inkluzijaromavojvodina.rs

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

323.1(=214.58)(497.113)

DEKADA Roma u AP Vojvodini: mesečnik Kancelarije za inkluziju Roma / glavni i odgovorni urednik: Ljiljana Mihajlović, v.d. direktorke, 2011. godina, br. 1 - Novi Sad : Kancelarija za inkluziju Roma Vlade AP Vojvodine, 2011-. 30 cm

Tekst na srp., engl. i rom. jeziku. - Naslov i tekst na rom. jeziku štampani u obrnutom smeru: Dekada e Romendi ande AP Vojvodina.

ISSN 2217-5016 = Dekada Roma u AP Vojvodini
COBISS.SR-ID 261834759

TEME

SVETSKI DAN DETETA

TOPAO DOM ZA MALIŠANE

PODRŠKA DECI U OBRAZOVANJU
TOKOM PANDEMIJE

INTERVJU: DRAGANA JOVANOVIĆ - „SAN MI JE
DA SE PLASIRAM NA OLIMPIJSKE IGRE 2024.!“

POTPISAN MEMORANDUM O SARADNJI IZMEĐU
KANCELARIJE ZA INKLUZIJU ROMA I GIZ-A

RADNO PRAVNI STATUS KOORDINATORA
ZA ROMSKA PITANJA

INTERVJU: DAMJAN MILJANIĆ
UNAPREĐENJE POLOŽAJA ROMA U OPŠTINI KULA

ULOGA I ZNAČAJ KOORDINATORA ZA
ROMSKA PITANJA U OPŠTINAMA KULA I TITEL

INTERVJU: MILOŠ STOJANOVIĆ- „NIKAD NEMOJ
ODUSTATI, JER UVEK POSTOJI VREME I MESTO
KAD ĆE SE PLIMA PROMENITI“

PROF DR DRAGOLJUB ACKOVIĆ:
ROMSKA UMETNOST U PROGONSTVU

SVETSKI DAN DETETA

Povodom obeležavanja Svetskog dana deteta v.d. direktorke Kancelarije za inkluziju Roma Ljiljana Mihajlović istakla je da držva pokazuje punu posvećenost u cilju da se položaj dece unapredi i u kontinuitetu preduzima brojne mere u najboljem interesu deteta, pre svega na suzbijanju diskriminacije, sprečavanju zlostavljanja i zanemarivanja kao i zaštiti njihove bezbednosti.

Konvencija za prava deteta, kao najznačajniji međunarodni dokument u oblasti ljudskih prava nas obavezuje na poštovanje preuzetih obaveza i kontinuiran rad na zaštiti i unapređenju prava deteta. Taj dokument predstavlja okvir za unapređenje i ostvarivanje prava deteta i zasniva se na četiri osnovna principa - pravo na život, opstanak i razvoj; najbolji interes deteta; pravo na participaciju i pravo na nediskriminaciju.

Međutim i dalje postoje brojni izazovi do ostvarivanja temeljnih prava deteta, posebno dece iz osetljivih i diskriminiranih grupa kojoj pripadaju romska deca, koja žive u siromaštvu, isključena iz obrazovnog sistema i društva, kao i deca ulice.

Sprečavanje nasilja nad decom i diskriminacije, obezbeđivanje ravnopravnih uslova za život, zdravstvenu zaštitu, socijalno blagostanje, dostupno kvalitetno obrazovanje, dodatnu podršku, igru i druženje odgovornost su svakog od nas, a ne samo roditelja i zaposlenih u institucijama. Zadatak svih nas je da

omogućimo da detetu, kao nosiocu prava, da odrasta u boljim uslovima u porodici, lokalnoj zajednici i društvu, naglasila je Ljiljana Mihajlović.

Prava deteta, kao i sva ljudska prava, neotuđiva su, nedeljiva, pripadaju svakom detetu na planeti i nijedno pravo nije važnije od drugog. Što više o tome znamo, omogućićemo deci da ih na lakši način ostvare, ali i zaštitimo od onih koji ih krše, svesno ili ne. Zato je velika odgovornost na nama odraslima da decu zaštitimo, ukažemo da im prava pripa-

daju, ali isto tako da ukoliko žele da se njihova prava poštuju to pravo priznaju i drugome, vršnjacima, odraslima.

Detinjstvo je jedan od najlepših perioda, kada smo bezbrižni i kada kroz igru učimo nova znanja i veštine koje će nam pomoći da budemo samostalni, odrasli ljudi. Međutim, negde usput, dok idemo putem odrastanja, mnoge stvari koje smo kao deca radili i voleli ostaju za nama. Hajde da se prisetimo šta smo to radili u detinjstvu i šta danas, kao odrasli

ljudi možemo naučiti od dece, poručila je Mihajlovićeva.

Svetski dan prava deteta obeležava se na preporuku Generalne Skupštine UN kao dan razumevanja među decom i dan kada se promovišu vrednosti i ciljevi Konvencije o pravima deteta usmereni na dobrobit svakog deteta. Generalna Skupština UN je donela Deklaraciju o pravima deteta 1959., i Konvenciju o pravima deteta 1989. godine.

TOPAO DOM ZA MALIŠANE

INTERVJU: Nikola Jovanović, koordinator Svratišta za decu i omladinu

Novosadsko Svratište za decu i omladinu, dom i jedino utočište za brojne mališane sa ulica, postoji već 11 godina. Svratište posećuje mnogo korisnika, što sa jedne strane ukazuje na veliki broj dece sa ulice ali i na trud i zalaganje zaposlenih koji svakodnevno pomažu ovim mališanima u različitim aktivnostima. Deci koja žive i rade na ulicama Novog Sada, otvorena su vrata Svratišta koji im nudi sklonište od briga koje im je život surovo nametnuo. U prostoru Svratišta, svakodnevno se odigrava jedan sasvim drugačiji život za mališane koji su evidnetirani kao stalni korisnici. Kako funkcioniše život u Svratištu, razgovarali smo sa Nikolom Jovanovićem, koordinatrom Svratišta za decu i mlade.

Kako je nastalo svratište za decu i mlade?

Svratište za decu i mlade uključene u život i rad na ulici u Novom Sadu je počelo sa radom 23. februara 2010. godine, kao deo nacionalnog projekta „Jačanje HIV

prevencije i briga o grupama najugroženijim HIV-om“ koji je finansiran sredstvima Globalnog fonda za borbu protiv HIV-a, TB i malarije. U okviru ovog projekta je proširena aktivnost svratišta u Beogradu i otvorena su prva svratišta u Nišu i Novom

projekat Globalnog fonda je završen 2014.godine i od tada je Grad Novi Sad u potpunosti preuzeo finansiranje svratišta za decu i mlade 1.2.2015. godine, zadržavši kontinuitet u metodologiji rada, materijalnim i ljudskim resursima, svratište za decu i mlade postaje deo Programa unapređenja socijalne

Sadu. Za svratište u Novom Sadu lokalni partner u okviru kog se realizovala usluga je bilo udruženje građana (Ekumenska humanitarna organizacija).

Kako se finansirate?

Od samog početka rada, svratište za decu i mlade u Novom Sadu je imalo finansijsku i stručnu podršku Gradske uprave za socijalnu i dečiju zaštitu Grada Novog Sada. Obroci za korisnike se, od samog otvaranja usluge, obezbeđuju iz budžeta Grada, a pripremaju i distribuiraju se od strane Predškolske ustanove „Radosno detinjstvo“ čiji je Grad osnivač. Nacionalni

zaštite Grada Novog Sada i počinje da se realizuje kao projekat Centra za socijalni rad Grada Novog Sada.

Koje usluge deca mogu dobiti u Svratištu?

Svratište za decu i mlade metodologiju rada zasniva na principima dobrovoljnosti, participativnosti i osmišljavanju usluge tako da odgovara potrebama i interesovanjima korisnika. Većina korisnika potiče iz porodica koje žive u uslovima apsolutnog siromaštva i socijalne isključenosti. Najznačajniji rizici kojima su korisnici izloženi se odnose na: zdravstveni aspekt (usled konzumiranja hrane koju roditelji pronalaze na ulici, zbog neadekvatnih stambenih uslova, neadekvatnih uslova za održavanje lične higijene, itd.) i edukativni aspekt (neredovno pohađanje nastave, nizak kapacitet roditelja da pruže podršku detetu u obavljanju školskih obaveza, itd.). Usluga svratišta se

pruža svakoga dana (uključujući vikend i praznike). Svrha usluge svratište za decu i mlade je pružanje privremenih ili povremenih intervencija i zadovoljavanje trenutnih potreba korisnika, kao i posredovanje u obezbeđivanju dostupnosti drugih usluga u zajednici. Deci i mladima je socijalna usluga svratišta na raspolaganju 7 dana nedeljno u trajanju od 12,5 sati.

Kako je organizovan stručni rad?

Stručni rad je organizovan u dve smene, prva smena je od 8.00 do 15.30 a druga smena od 13.00 do 20.30. Rad sa korisnicima počinje u 8.00 a završava se u 20.00. Kapacitet usluge svratišta je 30 korisnika koji koriste uslugu u jednoj vremenskoj jedinici. Ukupan kapacitet usluge na dnevnom nivou zavisi od toga koliko dugo se korisnici zadrže u prostorijama. U toku prvih sedam meseci 2021. godine uslugu Svratišta za decu i mlade je koristilo 311 korisnika.

Aktivnosti u okviru usluge svratište usmerene su ka zadovoljavanju osnovnih potreba i osiguranju bezbednog i prijatnog okruženja korisnika. Usluga svratište

namenjena je deci i mladima koji su uključeni u život i rad na ulici. U skladu sa raspoloživim resursima, usluga svratišta ima kapacitet da pruži podršku korisnicima kojima je potrebno pružiti IV stepen podrške. Korisnici svratišta su ona deca i mladi koji se nalaze u sledećim situacijama:

- Spavaju na ulici - samostalno, u društvu roditelja, odraslih srodnika ili vršnjaka;
- Hranu pronalaze u kantama - samostalno ili u društvu roditelja;
- Sakupljaju sekundarne sirovine - samostalno, u pratnji roditelja ili odraslih srodnika;
- Prose - samostalno ili u pratnji roditelja direktno mole prolaznike za novac ili hranu, pevaju po kafićima u zamenu za novac, pronalaze prazna mesta na parking, žongliraju ;
- Prodaju robu na pijaci/ulici - samostalno, u pratnji roditelja ili odraslih srodnika;
- Prodaju seksualne usluge;
- Pripadaju ekstremno siromašnim

porodicama čiji članovi rade na ulici i gde postoji rizik za zdrav rast i razvoj deteta zbog konzumiranja hrane koju roditelji pronalaze u kantama, zbog neadekvatnih

uslova za održavanje lične higijene i zbog socijalne isključenosti porodice.

Korisnici uzrasta od 5 do 19 godina samostalno koriste uslugu. Korisnici mlađi od 5 godina mogu da koriste uslugu samo ukoliko su u pratnji roditelja, pri čemu roditelj pripada ciljnoj grupi usluge i u stanju je da im asistira tokom ishrane, održavanja lične higijene i učestvovanja u drugim programskim aktivnostima. Aktivnosti u okviru usluge Svratista usmerene su ka zadovoljavanju osnovnih potreba i osiguranju bezbednog i prijatnog okruženja korisnika.

Aktivnosti usluge Svratista za decu i mlade, u skladu sa procenom potreba korisnika, obuhvataju:

- obezbeđivanje obroka za korisnike;
- obezbeđivanje uslova za održavanje lične higijene;
- nabavku odeće i obuće i obezbeđivanje uslova za njihovo održavanje;
- obezbeđivanje boravka;
- posredovanje u obezbeđivanju dostupnosti usluga u zajednici (zdravstvenih, obrazovnih, socijalnih, pravnih i dr.);
- edukaciju i podršku korisnika u sticanju osnovnih životnih veština;
- pružanje psiho-socijalne podrške;
- podršku aktivnom učešću korisnika u obavljanju školskih obaveza.

Deca koja dolaze u svratište, poštuju pravila ponašanja koja postoje u svratištu i uvek se rado vraćaju. U svratištu se sa njima rade edukativne, didaktičko kreativne i sportske radionice. Uvek nastojimo da im dan bude ispunjen različitim aktivnostima. Sa decom rade stručni radnici koji su pored fakultetskog obrazovanja prošli i odgovarajuće akreditovane obuke za rad sa decom. Veliki broj dece je uključen u školski sistem i veliku pažnju pridajemo njihovom obrazovanju.

Da li novosadani pomažu?

Što se tiče saradnje sa sugrađanima, ona je odlična. Svakodnevno nam donose garderobu, knjige, školski pribor, obuću i razne druge stvari. Zbog svega navedenog,

smatramo da je Svratiste odlično prihvaćeno u lokalnoj zajednici.

Šta sve podrazumeva posao koordinatora?

Kad je u pitanju opis posla koordinatora, on se sastoji iz sledećeg: - organizacija rada u okviru službe: rad na poboljšanju kvaliteta pružanja usluga, nadzor profesionalnog rada osoblja, pružanje podrške osoblju, praćenje zakonskih propisa i stručne literature u oblasti socijalne zaštite, komunikacija sa medijima i lokalnom zajednicom, izveštavanje o radu, medijacija u konfliktnim situacijama, procena psihološkog stanja i socijalnih veština deteta, procena senzo-motornih i kognitivnih sposobnosti i pisanje prijemnih procena, stručnih procena i razvijanje i primena individualnih planova usluge,

kontakti sa roditeljima i motivisanje roditelja da prepoznaju važnost redovnog školovanja dece, zdravstvenih pregleda i sl. - vođenje evidencije u elektronskom i štampanom obliku - vođenje dnevnih timskih sastanaka za planiranje intervencija, redovno (polu godišnje) obavljanje sanitarnog pregleda, briga o veb sajtu i FB profilu svratista.

Vidljivo postignuti rezultati ovog projekta, kao i velika zainteresovanost mladih ljudi da volontiraju i prolaze kroz potrebnu radioničarsku obuku, daju nadu da će ovi mališani uskoro možda dobiti neki veći i komforniji prostor u koji će moći da se sklone od okrutnosti i nemara sveta u kakvom živimo, i ponosno ga nazovu svojim drugim domom, ako ne i jedinim.

PODRŠKA DECI U OBRAZOVANJU TOKOM PANDEMIJE

Ekumenska humanitarna organizacija iz Novog Sada (EHO) realizuje program "Pružanje dodatne podrške u obrazovanju deci iz osetljivih grupa kao odgovor na pandemiju KOVID - 19" u sklopu projekta „Socijalna inkluzija Roma i drugih osetljivih grupa u Srbiji 2019 - 2022.“ uz podršku švajcarske organizacije HEKS/EPER potpisala je sporazum sa Opštinom Žabalj, Centrom za socijalni rad iz Žablja, OŠ "Miloš Crnjanski", Žabalj, OŠ "Jovan Jovanović Zmaj", Đurđevo i Kancelarijom za inkluziju Roma APV.

Pružanje dodatne individualne podrške deci koja su u riziku od osipanja iz obrazovnog sistema je model za dodatnu podršku deci, roditeljima i nastavnom osoblju kao odgovor na pandemiju. U okviru projekta „Pružanje dodatne podrške u obrazovanju deci iz

osetljivih grupa kao odgovor na pandemiju COVID 19“, 20 tutora pružaće dodatnu podršku u obrazovanju za 60 dece iz Žablja i Đurđeva.

Pored rada sa decom cilj je da se i roditelj aktivno uključe u proces podrške obrazovanju dece, te je tokom jula kon-

„Svako dete zasluŹuje Źansu. To je ono Źto mi omogućavamo ovim projektom. PodrŹka deci i njihovim porodicama koju pruŹamo, njima znaći mnogo, a nama znaći malo uloŹenog vremena i truda. Za mene ovaj projekat predstavlja vrlo vaŹan korak ka boljoj budućnosti dece koja su u riziku od socijalne iskljućenosti sa stavljanjem akcenta na obrazovanje i zavrŹavanje osnovne Źkole. Svako dete je vaŹno i svaka promena je neprocenjiva. Kao tutorka na ovom projektu izuzetno cenim iskustvo koje stićem u radu sa decom, a svaki kontakt sa njima me svakodnevno ispunjava“. *Jelena Mitrović*

taktirano 60 porodica i potpisani su ugovori o pruŹanju usluge dodatne podrŹke. Sa potisivanjem ugovora poćeo je letnji program u sklopu kojeg su odrŹane prve radionice sa decom u Źablju i ŹurĊevu.

Tokom narednih meseci a do kraja prvog polugodiŹta nove Źkolske godine, 20 tutora će pruŹiti obrazovnu podrŹku za 60 dece. Tokom raspusta sprovodiće se letnji program koji ima za cilj da pripremi i inspiriŹe decu za poćetak nove Źkolske godine. Letnji program se odrŹava svake subote u prostorijama osnovnih Źkola u Źablju i ŹurĊevu.

Cilj ovog projekta je podrŹka Źkolskoj deci i njihovim roditeljima koji su dodatno pogoĊeni pandemijom virusa Kovid19 i koji su na ivici egzistencije. Uz dodatnu individualnu i digitalnu podrŹku Źkolskoj deci u koja su izloŹena socijalnoj iskljućenosti, aktivno ućeŹće u obrazovnom procesu pobolŹŹaće njihovo sigurno odrastanje u zdravom porodićnom okruŹenju.

Osnovni cilj uspostavljanja efikasnog modela saradnje izmeĊu partnera jeste jeste potpuni obuhvat dece iz osetljivih druŹstvenih grupa i pruŹanje dodatne podrŹke, koja treba da obezbedi jednake Źanse i mogućnosti da svako dete savlada nastavni plan i program, uz motivaciju roditelja/staratelja da se aktivnije ukljuće u nastavne aktivnosti.

„U okviru projekta pomaŹem deci iz osetljivih grupa da lakŹe savladaju Źkolsko gradivo. MeĊutim do 1.septembra druŹimo se u prostorijama Źkole, gde zajedno sa kolegincama Jelenom i Tijanom osmiŹljavamo radionice i trudimo se da se deca sa nama osećaju slobodno, da Źele da ponovo doĊu i da znaju da imaju na koga da raćunaju. Ovo je jedno divno iskustvo i nadam se da će u budućnosti postojati viŹe ovakvih projekata koji imaju za cilj da podrŹe decu iz osetljivih grupa tokom njihovog Źkolovanja jer smatram da im je podrŹka neophodna“, rekla je jedna od tutorki, Mirjana Sulejmanović.

„SAN MI JE DA SE PLASIRAM NA OLIMPIJSKE IGRE 2024.!“

INTERVJU: Dragana Jovanović

Dragana Jovanović, talentovna bokserka iz Novog Sada na Evropskom junior-skom prvenstvu u boks u Gruziji u dresu Srbije osvojila je bronzanu medalju. Najveća želja joj je da se plasira na Olimpijske igre 2024.godine. Boks je njena velika ljubav i strast i još jednom je pokazala da se radom, trudom i poštivo- nošću može doći do cilja.

Kako je počelo interesovanje za boks?

Boksom se bavim od svoje dvanaeste godine. Moja drugarica takođe trenira boks i iz radoznalosti sam otišla sa njom na trening, pre četiri godine i jako mi se svidelo. Tako da sam već sledeći dan i ja trenirala u sali za boks. Počela sam trenirati u BK Vojvodina i tamo sam provela tri godine a početkom ove godine sam uz dogovor sa roditeljima i sadašnjim trenerom a ujedno i selektorom ženske bok-serske reprezentacije Srbije, Mirkom Zdralom prešla u BK Obilić, u Zvorniku. Jako sam zadovoljna novim klubom i trenerom koji je na najvišem nivou posvećen takmičarima i klubu o čemu svedoče i moji uspesi u ovoj godini.

Ko ti je najveća podrška?

Roditelji su mi od samog početka bili najveća podrška jer su od samog početka shvatili da mi je boks jako važan.

Kako usklađuješ školu i sport?

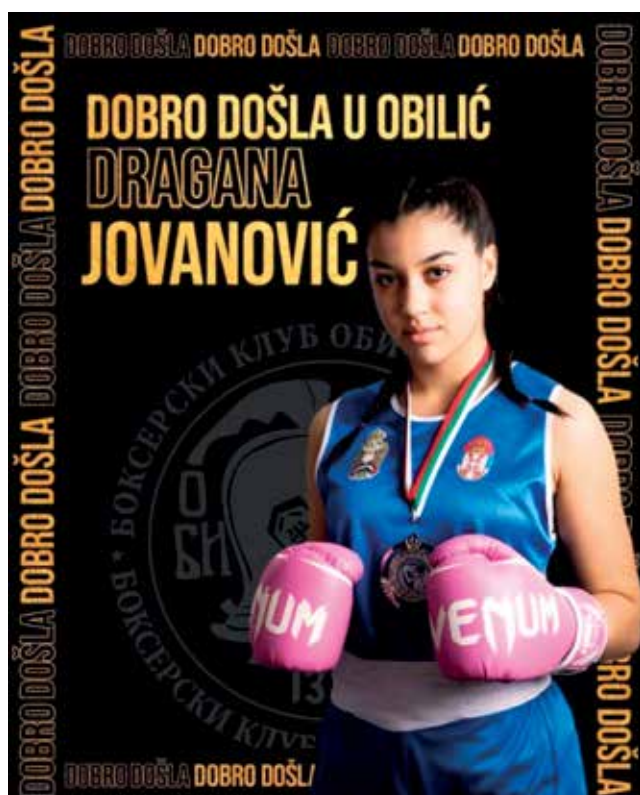
Boks je prilično zahtevan sport. Svakodnevni trenizi, pripreme i takmi- čenja. Trenutno živim u Zvorniku a vanredno pohađam privatnu ekonomsku školu u Novom Sadu. Svaki dan imam po dva treniga, tako da mi ovaj način obra- zovanja najviše odgovara.

Iza sebe imaš puno uspeha, koji su najznačajniji?

Do sada sam bila trostruki prvak Srbije (2018,2019,2020.), osvojila sam „Kup nacija“ 2019.godine, osvojila sam srebrnu medalju na Evropskom prven-

stvu 2020.godine, trostruka sam prva-kinja Vojvodine, najbolja juniorka u Srbiji za 2021 godinu. U julu ove godine, na Evropskom prvenstvu za juniorke i juniore u Gruziji sam osvojila bronzanu medalju i jako sam ponosna.

Koje takmičenje ti je najvažnije?

Za mene je najvažnije takmičenje za Evropsko prvenstvo gde predstavljam svoju zemlju. Evropsko prvenstvo uvek ima posebnu težinu i značaj, to je kruna rada svakog mladog boksera i uvek je san naći se na pobjedničkom postolju. Ovo mi je četvrto prvenstvo na kojem predstavljam našu zemlju. Prošle godine sam osvojila srebro, ove godine bronz. Zadovoljna sam i uvek gledam napred, uvek sebi postavljam nove ciljeve, nikada se ne zadovoljavam učinjenim. Nastaviću vredno da radim, biću hrabra kao i do sada i sa velikim očekivanjima ulaziti u svako naredno takmičenje, uvek sa glavnim ciljem, a to je doneti medalju Srbiji koja je za mene svetinja .

Obzirom da je letnji raspust, da li ga provodiš kao tvoji vršnjaci ili radno?

I ovaj letnji raspust kao i prethodne raspuste provodim na pripremama na Zlatiboru gde nam je boksterski savez Srbije omogućio odlične uslove za treniranje. Ove godine nisam otišla sa roditeljima na more jer je boks sve što želim i što me interesuje. Želim da treniram i da se pokažem na sledećem takmičenju u još boljem izdanju.

Kako izgleda jedan tvoj dan?

Moji dani su posvećeni treningu. Ujutru ustajem u 7.00 i u već u 9.00 mi počinje trening koji traje dva sata. Nakon toga se odmaram i od 18-20 časova je drugi trenig, ali uvek nađem vremena za druženje i razonodu. Tako mi izgledaju svi dani porekle godine.

Koji su ti planovi?

Plan mi je da vredno radim i treniram i nastavim da nižem uspehe kao i do sad. Želja mi je da uzmem zlato na

državnom prvenstvu i prvenstvu Vojvodine. U januaru me čeka izuzetno bitno i veliko takmičenje „Kup nacija“ a cilj mi je ostvojiti ga. A najveći san mi je da se plasiram na Olimpijske igre 2024 godine. Moram vredno raditi kako bih se, kad pređem u seniorke, izborila za Pariz

2024.godine.

Poruka za vršnjake

Pozivam sve moje vršnjake da se bave sportom, jer će kroz sport steći puno prijatelja i poznanstava širom sveta i svi se trebaju baviti nekim sportom.

POTPISAN MEMORANDUM O SARADNJI IZMEĐU KANCELARIJE ZA INKLUZIJU ROMA I GIZ-A

Pismo o namerama i Memorandum o saradnji između programa Nemačke razvojne saradnje „Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa u Srbiji“ koji sprovodi GIZ i Sekretarijata za privredu i turizam i Kancelarije za Inkluziju Roma, svečano su potpisani u Vladi Autonorne pokrajine Vojvodine. Oba dokumenta imaju za cilj da olakšaju sprovođenje mera za zapošljavanje Roma i Romkinja, povratnika i drugih osetljivih grupa na teritoriji AP Vojvodine, kao i unapređenje lokalnih institucionalnih okvira, mehanizama i usluga u oblasti socijalnog uključivanja osetljivih grupa.

Memorandum o saradnji potpisan je od strane predstavnika programa i Kancelarije za inkluziju Roma dok su Pismo o namerama potpisali predstavnici programa „Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa u Srbiji“ i Sekretarijat za privredu i turizam, dok je nakon cere-

monije potpisivanja, usledila svečana dodela sertifikata učesnicima koji su uspešno završili obuke Edukativnog centra.

Program Nemačke razvojne saradnje „Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa u Srbiji“ se sprovodi u partnerstvu sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Ljiljana Mihajlović v.d.direktorke Kancelarije za inkluziju Roma istakla je, da je potpisivanjem sporazuma između Kancelarije za inkluziju Roma i GIZ-a formalizovana dosadašnja saradnja sa ciljem jačanja partnerstva, usklađenim i koordinisanim aktivnostima i da će zajedničke aktivnosti biti usmerene na kreiranje politika na pokrajinskom i lokalnom nivou uz jačanje kapaciteta

partnera u lokalnim samoupravama za sprovođenje projekata usmerenih na stvaranje prilika i mogućnosti za veće uključivanje i kvalitetniji život Roma i Romkinja i drugih marginalizovanih grupa

u Vojvodini.

- Inkluzija Roma je nešto čemu smo kao država veoma posvećeni. Potpisivanje dokumenta kojim se definiše saradnja između institucija pokrajinske Vlade

Vojvodine i Nemačke razvojne agencije GIZ je samo jedan dokaz u prilog tome. GIZ je prepoznat kao jedan od ključnih partnera, kako na republičkom tako i na pokrajinskom nivou, i mi smo im zahvalni na podršci. Država Srbija šalje jasnu i nedvosmislenу poruku da prepoznaje probleme naših sugrađana Roma. Takođe, prepoznajemo načine za rešavanje problema i veoma posvećeno radimo na tome, rezultati jesu i biće vrlo merljivi - rekao je Ninoslav Jovanović, državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Potpisnici su istakli su da su pomenuti dokumenti u skladu sa nacionalnom Strategijom za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period od 2016. do 2025. godine i da je od ključne važnosti osnažiti osetljive kategorije da koriste raspoložive mehanizme zapošljavanja.

- Pitanje inkluzije, podrške i pružanja pomoći pripadnicima romske zajednice jeste pitanje za celokupno društvo koje ume da iznađe mehanizme pomoći i saradnje sa onim institucijama i organizacijama koje zajedničkim kapacitetima mogu da pruže adekvatan odgovor i podršku. Potrebno je raditi na izgradnji i održanju sistema koji ranjive kategorije stanovništva neće marginalizovati, već im omogućiti ravnopravan status i jednake mogućnosti u svim sferama društva, a pogotovo u oblasti zapošljavanja i obrazovanja - istakao je dr Nenad Ivanišević, pokrajinski sekretar za privredu i turizam.

Stručne obuke Edukativnog centra za prevashodno, zanatske profile tokom 2019. godine je prošlo više od 60 polaznika/ca, a tokom aprila 2021. se još 44 polaznika/ca, među kojima je najveći broj Roma i Romkinja, priključilo stručnom usavršavanju i sa uspehom završilo stručne obuke uprkos izazovima sa pandemijom.

Aleksandar Ašonja, direktor

Edukativnog centra za obuke u profesionalnim i radnim veštinama u Novom Sadu dodao je da su obuke trajale tri meseca i da su sprovedene u saradnji sa Udruženjem romskih studenata, kao važnim partnerom koji je vodio proces informisanja i uvođenja korisnika u meru stručnih obuka i koji im je pružao i mentorsku podršku.

- Program sprovodi značajan broj aktivnosti kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou ali i radi direktno sa ugroženim grupama jer su korisnici u fokusu.

Do sada smo imali preko 2000 korisnika koji su dobili određeni vid podrške, uprkos poteškoćama koje smo mi, ali i partnerske organizacije imali zbog pandemije. Trudićemo se da i u budućnosti ljudima iz osetljivih grupa stavimo na raspolaganje stručne obuke neophodne za povećanje njihove konkurentnosti na tržištu rada, a koje su u skladu sa međunarodnim standardima - objasnila je Aleksandra Dimić-Ugrinaj, vođa programa „Inkluzija Roma i drugih marginalizovanih grupa“.

Razvojna saradnja između Nemačke i Srbije započela je 2000. godine. Po nalogu Saveznog ministarstva za privrednu saradnju i razvoj (BMZ) GIZ pruža podršku Srbiji u procesu približavanja Evropskoj uniji, jačanju efikasnosti privrede i učvršćivanju demokratskih struktura. GIZ sprovodi programe i projekte iz sledećih oblasti: održivo unapređenje privrede i zapošljavanja, dobro upravljanje i životna sredina. Srbija ima koristi i od regionalnih projekata GIZ-a. Otvoreni regionalni fond za jugoistočnu Evropu koji okuplja više država, podržava mere koje se sprovode u oblastima pravne reforme, savetovanja u oblasti spoljne trgovine, modernizacije komunalnih usluga, kao i energetske efikasnosti, biodiverziteta i integracija u Evropsku uniju.

RADNO PRAVNI STATUS KOORDINATORA ZA ROMSKA PITANJA

U organizaciji Kancelarije za inkluziju Roma održan je još jedan seminar za koordinatore za romska pitanja. Značaj seminara za koordinatore za romska pitanja se ogleda u međusobnom kontaktu predstavnika lokalne samouprave i koordinatora za romska pitanja kako bi razmenili dosadašnja iskustva i zajednički pokušali da reše probleme sa kojima se suočava romska zajednica. Na seminaru su razmenjene informacije o stanju i položaju Roma u lokalnim samoupravama iz kojih su bili učesnici seminara. Predstavljene su aktivnosti i planovi Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i Kancelarije za inkluziju Roma. Fokus ovog seminara je bio radno pravni status koordinatora za romska pitanja.

Osnovi po kojim su koordinatori za romska pitanja u jedinicama lokalne samouprave angažovani su različiti a razlikuju se i nazivi njihovih radnih mesta. Takođe ni finansiranje ovih poslova nije

vanje između romske zajednice i lokalne administracije, pružanjem podrške organizacijama civilnog društva koje se bave unapređivanjem romske zajednice na lokalnom nivou i podrške lokalnoj samou-

jednoobrazno. Neujednačena praksa dovodi do nejednakog položaja romskih koordinatora i do nemogućnosti kontinuiranog i kvalitetnog obavljanja poslova. Poslovi koordinatora za romska pitanja se odnose na komunikaciju i posredo-

pravi u razvoju i sprovođenju politika i programa inkluzije Roma i skladu sa nacionalnim i strateškim okvirom.

Ljiljana Mihajlović v.d. direktorke Kancelarije za inkluziju Roma je prilikom izlaganja ukazala na potrebu definisanja

radno pravnog statusa koordinatora za romska pitanja kao najvažnije karike u procesu inkluziju Roma na lokalnu i zaključila da inkluzija Roma mora biti prioritet svim državnim organima.

Ninoslav Jovanović je istakao da je institucija koordinatora za romska pitanja jedna od ključnih ako govorimo o unapređenju položaja Roma i da su koordinatori spona između građana i institucija sistema. Izrazio je zadovoljstvo što je učesnik seminara i što će biti u prilici da čuje o problemima sa kojima se koordinatori suočavaju kako bi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog pomoglo u rešavanju postojećih problema. Takođe je napomenuo da svi zajedno moramo raditi na tome da se poveća broj koordinatora za romska pitanja i da svaka opština ima koordinatora, uzimajući u obzir izuzetno težak položaj romske zajednice.

Zamenik predsednika Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine, Aleksandar Balinović je istakao je bitnu

ulogu koordinatora za romska pitanja u lokalnim samoupravama jer inkluzija Roma počinje i završava na lokalnom nivou. Da bi koordinatori bili vidljiviji i njihov rad davao rezultate neophodno je da se kreiraju LAP-ovi koji će biti finansirani kao i lokalne politike prema Romima.

Pored koordinatora za romska pitanja seminaru su prisustvovali Ninoslav Jovanović, državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Jelena Jovanović, pokrajinska poslanica, Svetlana Selaković, pomoćnica pokrajinskog sekretara za demografiju i ravnopravnost polova i Aleksandar Balinović, zamenik predsednika Nacionalnog sveta romske nacionalne manjine.

Kancelarija za inkluziju Roma će kao i prethodnih godina nastaviti sa organizovanjem seminara i edukacija za koordinate za romska pitanja jer daju doprinos boljem, stručnijem i efikasnijem radu koordinatora za pružanje usluga, pomoći i podrške romskoj zajednici.

UNAPREĐENJE POLOŽAJA ROMA U OPŠTINI KULA

INTERVJU: Damjan Miljanić, predsednik opštine Kula

Opština Kula je smeštena na plodnoj vojvođanskoj ravnini, na raskrsnici puteva između tri velika grada: Sombora, Subotice i Novog Sada. Nalazi se uz granicu dve zemlje Evropske unije, na strateškoj poziciji između dva velika panevropska koridora, reke Dunav autoputa E75. Lokalna ekonomija najviše se oslanja na poljoprivredu, pretežno na ratarstvo, što i ne čudi s obzirom da raspolaže sa preko 40.000 hektara najkvalitetnijeg obradivog zemljišta. Mogućnost proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, sa posebnim naglaskom na procesuiranje biomase od strateške je vrednosti za opštinu Kula. Opština Kula nudi idealne uslove za investitore koji žele da započnu ili prošire svoje poslovanje u regionu jugoistočne Evrope. Opština Kula je jedna od najopremljenijih industrijskih zona u Srbiji.

Kakav je položaj Roma u Vašoj opštini?

Zaštitom i unapređenjem položaja Roma u Lokalnoj samoupravi bavi se Odeljenje za društvene delatnosti. Opština Kula je u prethodnom periodu, tokom Dekade za inkluziju Roma (2005 - 2015. godine), bila jedna od opština koje su isticanе i prepoznate po činjenici da su aktivno radile na unapređenju položaja Roma i Romkinja. Takođe, opština je imala i neka formalna akta kojima je uvek izdvojena i koja su doprinela da se obezbede dodatna donatorska sredstva. Lokalni akcioni plan za unapređenje stanovanja Roma (LAP) je urađen, budžetiran i implementiran u skladu sa postavljenim ciljevima i merama.

Pripadnici romske nacionalne manjine mogu da ostvaruju sva prava kao i druga lica koja se nađu u stanju socijalne potrebe, kojima je neophodna društvena pomoć i podrška radi savladavanja socijalnih i životnih teškoća i stvaranja uslova za zadovoljenje osnovnih životnih potreba, a koja su u skladu sa Zakonom o socijalnoj

zaštiti, Porodičnim zakonom i drugim zakonskim propisima koji se primenjuju u socijalnoj zaštiti. Romska populacija je dobro informisana o pomoći koje mogu dobiti preko Centra za socijalni rad.

Da li su doneti akcioni planovi za integraciju Roma na nivou Vaše opštine?

Akcioni plan za integraciju Roma usvojen je u decembru 2020. godine za period od septembra 2020. godine do septembra 2024. godine i finansijski je podržan od Pokrajinskog Sekretarijata za socijalnu

politiku, demografiju i ravnopravnost polova. Naš cilj je bio da donošenjem ovog akcionog plana ukažemo na važnost planskog i sistemskog pristupa u nastojanju da se postignu minimalni pomaci u rešavanju brojnih problema koji su povezani sa unapređenjem Roma u lokalnoj sredini.

Šta je do sada urađeno na rešavanju romskih problema?

Opština Kula sprovodi niz mera kako bi se rešili problemi socioekonomske prirode. Preko Centra za socijalni rad opština Kula obezbeđuje materijalnu podršku u vidu jednokratnih pomoći, udžbenika, ogreva, kao i prihvatišta za najugroženije. Takođe, zaposleni Centra svakodnevno pomažu pripadnicima romske nacionalnosti u postupku dobijanja ličnih dokumenata, kao i utvrđivanju njihovih prava i obaveza u oblasti zdravstva, obrazovanja, u Stanici policije. Centar sprovodi aktivnosti koje su neophodne za uključivanje Roma u organizovani život zajednice, kao što je imovinsko i pravna zaštita, a posreduje u rešavanju sudskih sporova.

Takođe, uključivanje Roma u obrazovni sistem i obezbeđivanje kontinuiteta u obrazovanju naš je primarni cilj, a u saradnji sa Nacionalnom službom za zapošljavanje organizuju se motivaciono-aktivaci-

one obuke, programi za samozapošljavanje, programi za novozapošljavanje, javni radovi, obuke za prekvalifikaciju i sticanje novih znanja i program Druga šansa. Prošle godine na teritorije opštine Kula sproveden je projekat GLZ-a koji je obuhvatio obuku i zapošljavanje Roma, kao i započinjanje samostalne delatnosti. Na osnovu tog projekta zaposleno je dvoje Roma, a dva Roma iz Sivca su dobila sredstva za započinjanje samostalne delatnosti. Očekujemo nastavak ovog projekta i ove godine.

Da li opština Kula ima koordinatora za romska pitanja i da li je on važan za Opštinu?

Opština Kula ima Koordinatora za romska pitanja. Važan je iz razloga jer obuhvata poslove kao što su pružanje podrške lokalnoj samoupravi u poslovima utvrđivanja broja, socijalnog statusa i prioriternih problema lokalne romske zajednice, prikupljanje i analiziranje podataka o socio-ekonomskim potrebama, kao osnovu za izradu i praćenje lokalnih strateških dokumenata u vezi sa inkluzijom Roma, kontinuirano komunicira i posreduje između romske zajednice i lokalne administracije, kao i u mnogim drugim stvarima u kojima predstavlja posrednika između lokalne samouprave i romske zajednice.

„Imala sam čast da mi se pruži prilika i poverenje da obavljam poslove koordinatora za romska pitanja. Na integraciji romske zajednice ima dosta posla. Ono što najmanje možemo uložiti to je trud za napredak naše zajednice. Moj cilj je napredak u obrazovanju i zapošljavanju moje zajednice. Nista to se neće ostvariti ukoliko ne budem imala i njihovu podršku, zato želim da im približim i obznamim koliko je to važno. Pre svega, obrazovanje, jer je to ključ da se osoba bolje oseća, a zatim i da mu donese dobre plodove u životu. Pred nama je mnogo posla, ali sve se može kad se hoće, kao što kažu stari. Da bi dobili dobre rezultate, marljivo treba da se radi. Mnogo mi je drago što radim sa Romima, a najveća želja mi je da se u narednom periodu usavršim što bolje za ovaj posao, da bih mogla da im pomožem što više mogu.” *Ivana Novakovic, koordinatore za romska pitanja*

Da li imate još neke lokalne mehanizme za inkluziju Roma kao što su pedagoški asistenti ili zdravstveni medijatori?

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja aktivno radi na obezbeđivanju ravnopravnog pristupa obrazovanju za sve, a opština Kula se veoma trudi da radi na poklanjanju pažnje društveno osetljivim grupama u procesu obrazovanja i vaspitanja, pri čemu je obrazovanje učenika romske nacionalnosti podržano značajnim afirmativnim merama pri čemu posebnu pažnju pružamo osnovnom obrazovanju. Naši stručni saradnici Centra za socijalni rad i organizacije Crveni krst Kula kroz svakodnevni rad, što na terenu, što u službenim prostorijama, u prilici su da kroz razne programe, aktivno učestvuju u edukaciji učenika romske nacionalnosti. Takođe, preko ove dve institucije, a i same lokalne samouprave, se trudimo da budu informisani o svemu na šta imaju prava, posebno kad je zdravstvena zaštita u pitanju. Svojim svakodnevним radom na terenu, stručni radnici se trude da utiču na povećanje svesti romske populacije o očuvanju njihovog zdravlja i prevenciji hroničnih, zaraznih i nezaraznih bolesti.

Da li imate zaposlenih Roma u institucijama i ustanovama na teritoriji Vaše opštine?

Zahvalan sam što ste pokrenuli

pitanje učešća Roma u, tako da kažem, javnom životu i institucijama od značaja. Zapošljavanje je najveći problem i mi u opštini Kula smo svesni da će potom pitanju morati da se radi kroz veću edukaciju, odnosno da je potrebno da veći broj mladih Roma završi srednju školu, i visoke škole, a da na drugoj strani, mora više da se uradi na podsticanju zapošljavanja Roma.

Mišljenja sam da ulazak pripadnika romske nacionalne manjine u proces rada i samu radnu sredinu menja stavove te sredine uveravajući je u ekonomsku opravdanost uključivanja, odnosno kroz promociju primera dobre prakse, prevencira dalji nastanak predrasuda i stereotipa. Opština Kula se trudi, da kroz razne projekte, bude tranzicija ka zapošljavanju pripadnika romske populacije što verujem predstavlja još jedan važan korak ka emancipaciji i integraciji Roma i građenju inkluzivnog društva.

Da li se školama izučava romski jezik sa elementima nacionalne kulture?

Nastava iz predmeta romski jezik sa elementima nacionalne kulture, koji je u obrazovni sistem Republike Srbije uveden kao izborni predmet 2015. godine, ne izvodi se u školama u opštini Kula. Iako škole na početku školske godine redovno sprovode anketu zainteresovanosti učenika/ca da pohađaju ovaj izborni predmet, među osnovcima iz romske populacije nije bilo zainteresovanih. Pored toga, u osnovnim školama na teritoriji opštine Kula nijedan nastavnik ne poseduje sertifikat za predavanje romskog jezika.

Kakvi su Vaši planovi kada je u pitanju romska populacija?

Planovi u narednom periodu što se tiče opštine Kule u vezi romske zajednice su brojni i odnose se na različite kategorije - obrazovanje, stanovanje, zdravstvo, zapošljavanje, socijalnu zaštitu i podrazumevaju uključivanje Roma u

obrazovni sistem i obezbeđivanje kontinuiteta u obrazovanju, unapređivanje zdravstvenog stanja i uslova života Roma, povećanje zapošljivosti Roma i Romkinja i povećanje konkurentnosti na tržištu rada, poboljšanje uslova stanovanja, kao i razvijanje programa osnaživanja romske populacije za prevazilaženje siromaštva korišćenjem individualnih mogućnosti i kapaciteta zajednice i unapređivanjem socijalnog statusa romske populacije putem osnaživanja iste u sve četiri prioritetne oblasti.

Kakav je odnos većinskog stanovništva prema romskoj populaciji?

Opština Kula je prepoznatljiva kao multinacionalna i multikulturna sredina u kojoj se različitosti neguju i čuvaju posebno kroz rad brojnih kulturno-umetničkih društava, i u kojoj zajedno u slozi žive 22 etničke zajednice, čime se izuzetno ponosimo i uvek ističemo. Čvrsto verujem da je odnos prema pripadniku romske nacionalne manjine jednak kao prema pripadniku bilo kog drugog naroda, bio to manjinski ili većinski narod, a kao lokalna samouprava se trudimo da ade-

kvatnim programima afirmativno promoviramo romsku zajednicu.

Koja je Vaša poruka Romima?

Realizacijom Lokalnog akcionog plana za unapređenje položaja Romana teritoriji opštine Kula želimo da postignemo unapređenje uslova života kroz primenu realnih, održivih i sistematskih mera. Namera nam je da, kroz sopstvena planirana ulaganja kao i udruživanjem sa sredstvima iz drugih izvora, izgradimo ambijent za poboljšanje života naših sugrađana iz romske zajednice. Nije zanemarljiva ni okolnost da time ispunjavamo i propisane formalne uslove Evropske unije kojim se, posedovanje ovog strateškog dokumenta, otvaraju vrata evropskih fondova za socijalnu zaštitu, programe i usluge namenjene najugroženijem stanovništvu. Moja poruka je ujedno i naš cilj - unapređenje položaja Roma u opštini Kula, naročito u oblastima stanovanja, obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite, kulture, medija i informisanja i stvaranje uslova za njihovu veću uključenost u društvene tokove.

ULOGA I ZNAČAJ KOORDINATORA ZA ROMSKA PITANJA U OPŠTINAMA KULA I TITEL

Od ukupno 45 opština, koliko ih ima u Vojvodini, u 23 su zaposleni koordinatori za romska pitanja. Inicijativa za osnivanjem radnog mesta koordinatora, došla je od Kancelarije za inkluziju Roma. Cilj Kancelarije jeste da svaka Opština u Vojvodini ima koordinatora, kako bi proces socijalne inkluzije Roma bio ravnomerno omogućen. Kako saznajemo od v.d.direktorke Kancelarije, da li će opština imati koordinatora ili ne, zavisi isključivo od volje predsednika Opštine, odnosno od toga da li je potreba za angažovanjem koordinatora prepoznata ili nije. Opštine Kula i Titel su prepoznale potrebu za postojanjem koordinatora za romska pitanja.

Koordinator u opštini Kula

Na sastanku koji je inicirala Kancelarija za inkluziju Roma je bilo reči o položaju romske nacionalne zajednice u AP Vojvodini, inkluziji Roma i Romkinja na lokalnom nivou i uvođenju koordinatora za romska pitanja, kao najznačajnije karike u sprovođenju inkluzije Roma.

Damjan Miljanić, predsednik opštine Kula je rekao da je sastanak bio konstruktivan i da opština i kroz ovaj vid saradnje

sa Kancelarijom za inkluziju Roma definiše neke svoje ciljeve. „Urađen je Lokalni akcioni plan, budžetirana su sredstva shodno tom planu, nekoliko značajnih projekata nam je već odobreno, a delom obuhvataju i romsku populaciju. Ono što je najznačajnije, a što je dogovoreno je zapošljavanje koordinatora za romska pitanja u kulskoj opštini“, rekao je predsednik Miljanić.

Ljiljana Mihajlović, v.d. direktorke Kancelarije za inkluziju Roma je rekla da je poseta Kuli organizovana kako bi se istakao dobar primer, jer Kula ima Lokalni akcioni plan za unapređenje položaja Roma i Romkinja. „Plan je počeo sa implementacijom 2020. i traje do 2024. godine što je veoma značajno, jer je lokalna samouprava u Kuli prepoznala kako da unapredi položaj romske populacije na svojoj teritoriji. Kako bi se na pravi način implementirale aktivnosti iz Lokalnog akcionog plana lokalna samouprava je

izrazila interesovanje na inicijativu Kancelarije da uključi koordinatora za romska pitanja“, rekla je Mihajlovićeva.

Jedan od naših prioritetnih zadataka je zapošljavanje pripadnika romske nacionalne zajednice u organima lokalne samouprave i mogućnost uvođenja romskog koordinatora za opštinu Kula, rekla je Jelena Jovanović, pokrajinska poslanica. Ona je istakla da je danas razgovarano i o projektima koje kulaska lokalna samouprava sprovodi, a koji se tiču romske nacionalne zajednice.

Koordinator u opštini Titel

„Zapošljavanjem koordinatora za romska pitanja stvorile su se mogućnosti da se sistemski pristupi rešavanju svih problema naših sugrađana Roma, i to na jednoj naučnoj, celovitoj osnovi. Sa gošćama iz pokrajinske skupštine i Kancelarije za inkluziju Roma dogovorili smo nekoliko stvari koje ćemo realizovati uz podršku pokrajinskih struktura, ali i naših insti-

tucija u Opštini Titel. Prvo ćemo napraviti skrining problema romske populacije, zatim dugoročan plan i listu prioriteta, da bismo veoma brzo krenuli u rešavanje istih“, istakao je predsednik Božić.

Ljiljana Mihajlović v.d.direktorke Kancelarije za inkluziju Roma i Jelena Jovanović, pokrajinska poslanica izrazile su zadovoljstvo što je po prvi put

u Kabinet predsednika opštine zaposlena Romkinja koja ima višu školu i istakle da je pored zapošljavanja Roma, glavni prioritet njihovo obrazovanje.

Rad koordinatora za romska pitanja treba da bude usmeren na prioriteta pitanja u vezi sa potrebama romske zajednice :uslovi stanovanja, situacija u naseljima, pristup socijalnoj zaštiti, zdravstvenoj zaštiti, zapošljavanju, obrazovanju i drugo). Romi i Romkinje koji sarađuju sa koordinatorima vrlo su motivisani da se njihovi problemi reše i vrlo je važno steći poverenje i kredibilitet kod korisnika kako bi saradnja sa zajednicom bila uspešna. Ova saradnja uspostavlja se intenzivnim kontaktima i direktnom komunika-

cijom sa romskom zajednicom. Direktna komunikacija je važna jer se koordinator na ovaj način redovno informiše o potrebama i problemima zajednice, a ujedno informiše pripadnike romske zajednice o mogućnostima za ostvanje prava u različitim domenima.

Uspostavljanje održivih lokalnih mehanizama za unapređenje položaja Roma, uključujući koordinatora za romska pitanja, jeste društveni proces koji treba da doprinese uključivanju romske zajednice kao ravnopravnog partnera u razvoju lokalne zajednice. U dosadašnjoj praksi, kao najveći izazov pokazalo se uspostavljanje poverenja i podrške unutar gradske/opštinske uprave.

**„NIKAD NEMOJ ODUSTATI, JER UVEK POSTOJI VREME I MESTO
KAD ĆE SE PLIMA PROMENITI“**

INTERVJU: Miloš Stojanović, koordinator za romska pitanja opštine Bela Crkva

Miloš Stojanović imenovan je za novog koordinatora za romska pitanja opštine Bela Crkva, novembra meseca prošle godine i svojim angažovanjem daje pun doprinos romskoj zajednici, sa željom da što više dece bude uključeno u sistem obrazovanja i sve društvene tokove u lokalnoj zajednici. Miloša u Beloj Crkvi poznaju kao pozitivnog, vrednog i nasmejanog mladića koji je učestvovao u brojnim manifestacijama i bavio se društveno korisnim radom. Kao srednjoškolac obilazio je starije sugrađane i odnosio im obroke koji su se pripremali u Domu. Kaže da mu je ovo pomoglo da vidi kako izgleda život iza kapije Doma za decu, a svojim primerom je dokazao da su nekada najviše spremni da pomognu oni kojima je praktično pomoć i najpotrebnija.

Predstavite se ukratko

Odrastao sam u sistemu socijalne zaštite i bio sam korisnik usluga Doma za decu i omladinu "Vera Radivojević" u Beloj Crkvi. Nakon završene srednje škole u Beloj Crkvi, upisao sam studije ekonomije u Beogradu, uz pomoć projekta socijalne inkluzije namenjenog deci bez roditeljskog staranja pod nazivom „Generacija budućnosti“, uz podršku Narodne Skupštine Republike Srbije i „Vojvođanske banke“. Pre dve godine sam diplomirao, a sad obavljam poslove koordinatora za romska pitanja u opštini Bela Crkva.

Ko Vam je bio najveća podrška na putu obrazovanja?

Kao dete bez roditeljskog staranja, od najranijeg detinjstva shvatio sam koliko je obrazovanje važno za svakog pojedinca, a posebno za pripradnike

romske nacionalne zajednice. U postizanju svih ciljeva imao sam puno podršku svojih drugova, vaspitača i svih zaposlenih u Domu „Vera Radivojević“, a kasnije, uz savete i posvećenost profesora Tehničke škole „Sava Munćan“, izabrao sam fakultet i danas sam diplomirani ekonomista. Zahvalan sam što su me bodirili i bili uz mene jer bez podrške je teško ostvariti cilj.

Da li je u sistematizaciji radnih mesta lokalne samouprave uvršten koordinator za romska pitanja?

Radno mesto koordinatora za romska pitanja nije sistematizovano u našoj opštini ali nadam se da će u budućnosti i to pitanje biti rešeno. Poslove koordinatora obavljam deset meseci i angažovan sam po ugovoru o delu.

Koji Vam je najveći uspeh za deset meseci rada?

Za ovaj kratak vremenski period uradili smo dosta. Uspeli smo da obezbedimo 47 stipendija Vlade AP Vojvodine za pripadnike romske nacionalne zajednice, od toga 44 srednjoškolske i 3 fakultetske stipendije, a koliko imam informaciju ovo je najveći broj stipendista do sada. Zahvalio bih se Vladi AP Vojvodine i lokalnoj samoupravi opštine Bela Crkva na čelu sa predsednicom opštine Violetom Simić na dobroj saradnji i ukazanom poverenju.

Takođe smo u saradnji sa Centrom za socijalni rad uspeli da izmestimo pedesetak osoba koje su živele u neuslovnoj zgradi punih deset godina i na taj način smo im obezbedili bolje uslove za život.

nju školu. Organizujemo često radionice i prezentacije i stimulišemo roditelje da shvate da je obrazovanje pokretač normalnog i poštenog života. Na taj način se sve više dece uključuje u obrazovanje i zbog toga sam jako zadovoljan. Romske porodice niko ne sprečava da svoju decu upišu u školu, ali oni nemaju finansijska sredstva da istu pohađaju. Iako svako dete ima pravo na obrazovanje, veliki procenat romske dece nema mogućnosti da svoje pravo ostvari. Cilj nam je da svu decu usmerimo u istom obrazovanju, da steknu svoja zvanja i tako nađu posao. Da ne žive samo od socijalne pomoći, već da zarađuju svoj dinar i da im ide

Kakva je Vaša saradnja sa Nacionalnim savetom i udruženjima Roma?

Imao sam nekoliko online sastanka sa više romskih udruženja, na kojima smo mapirali romska naselja i razgovarali o upisu dece u prvi razred. Cilj nam je da decu usmerimo u sistem obrazovanja, da steknu svoja zvanja, uz pomoć kojih će naći posao i obezbediti sebi egzistenciju.

Šta se čini za stimulaciju obrazovanja Roma?

Obrazovanje je jako važno za sve, posebno za Rome. Kao što se zna jako mali broj Roma završava osnovnu i sred-

radni staž.

Sa kojim problemima se najčešće susrećete u radu?

Najveći problem je što nemamo romsko naselje. Romi uglavnom žive po napuštenim zgradama u jako lošim uslovima, bez stuje i vode. Najvažnije je da ih edukujemo i osposobimo za rad i na taj način usmerimo u normalne tokove života.

Poruka Vašim sugrađanima Romima

„Nikad nemoj odustati, jer uvek postoji vreme i mesto kada će se plima promeniti.“

Bela Crkva je pozitivan primer lokalne samouprave koja je prepoznala značaj lokalnih mehanizama za inkluziju Roma, prvenstveno koordinatora za romska pitanja, nevladinog sektora i zdravstvenih medijatora. Predsednica opštine Bela Crkva je istakla planove za naredni period u cilju unapređivanja položaja Roma.

“Ponosni smo što smo naišli na pohvale vezane za našeg koordinatora Miloša, tako da smo na najbolji mogući način, kroz jednog mladog i obrazovanog pripadnika romske zajednice, postali primer pozitivne prakse. Zahvalila bih se Ruži Krkuš koja godinama radi na pitanjima zdravstvene zaštite i obrazovanja Roma u opštini Bela Crkva. Napravili smo akcioni plan za budućnost, radićemo na stambenom obezbeđivanju romske populacije, tako da smo danas sreli ne samo saradnike, već i prijatelje i očekujem da će se u budućnosti poboljšati uslovi života romske populacije u opštini Bela Crkva”, rekla je Violeta Simić.

Nakon sastanka obišli su Agriko pijacu na kojoj su imali priliku da razgovaraju sa romskim stanovništvom u vezi sa obrazovanjem i zapošljavanjem.

ROMSKA UMETNOST U PROGONSTVU

Piše prof dr Dragoljub Acković

Romski narod već gotovo dve hiljade godina ne živi u svojoj matici Indiji. Prognani su, a po nekad i otišli sami u različite delove sveta. Običan svet tražio je lepše parče hleba, neki su tražili životni prostor a oni koji su se bavili umetnošću, bolje uslove da stvaraju.

Poslednjih godina dvadesetog veka, na prostorima nekadašnje Jugoslavije, živelo je na desetine Roma umetnika različitih profila. Među njima bilo je najviše pisaca, pogotovo pesnika, nekolicina slikara, a najveći broj umetničkih maistora. Prisetimo se samo umetnika iz Kaknja, ali i drugih, kojima u Italiji behu otvorena vrata umetničkih akademija.

Neki od tih romskih umetnika, otišli su od svojih kuća a neki su otišli pa se vratili.

Svakako, najtragičniju sudbinu među tim umetnicima, posebno piscima, imali su oni koji su napustili Kosovo i Metohiju. Jedan broj njih je došao u Srbiju i tu se skućio a nekolicina ih je otišla u druge zemlje nekadašnje Jugoslavije kao i u neke evropske zemlje.

O sudbini tih romskih umetnika, posebno pisaca, gotovo da nikad niko nije vodio računa. Snalazili su se sami kako su znali i umeli. Preživljavali a po nekad i nestajali u viorima života.

Ovim radom obuhvatili smo samo jedan broj njih. Prema zemljama porekla i zemljama u koje su otišli poredali smo ih ovako:

Rajko Đurić, je pesnik iz Srbije, koji je najmanje desetak godina živeo kao izbeglica u Berlinu. Sada ovaj pisac ponovo živi u

Srbiji, u Beogradu, jer je odlučio da napusti Nemačku i vrati se u svoju zemlju. Njemu se za to i pružila prilika dok drugima to nije.

Jovan Nikolić, veliki pesnik i prozaista, emigrirao je iz zemlje kad i njegov kum Rajko Đurić. Do dana današnjeg nije se vratio a svoj život i rad locirao je u nemačkom gradu Kelnu.

Kasum Cana, jedan je od svestranijih umetninka romskog porekla sa Kosova. Bavio se slikarstvom, fotografijom a pisao je i poeziju. Iz Prizrena je otišao u Zagreb, tamo živio i radio, ali i umro 2011. godine.

Među privim romskim umetnicima koji su, osetivši zla vremena, prebegli preko granica ondašnje Jugoslavije je pesnik, Rasim Sejdić iz Vlasenice u Bosni i Hercegovini, koji je dugo godina živio i radio u Italiji. Tih dugo godina rekoso namerno, jer je Rasim Sejdić umro u trideset sedmoj godini.

Marko Aladin Sejdić, je sin Rasimov, koji je imao samo deset godina kad mu je otac umro. Nastavio je tradiciju pisanja poezije i proze o svom narodu i na njihovom jeziku. Jedno vreme živio je u Italiji, ali ga mesto nije držalo pa je otišao u Nemačku.

Početak rata u Bosni i Hercegovini, najpre u Kanadu a potom i u Nemačku, izbegla je Hedina Sijerčić sa svojom porodicom. Nije mogla da ponese bogzna šta sa sobom, ali je svoj dar za pisanje i prevođenje lepo upotrebila tokom stranstvovanja po raznim zemljama. Za to vreme, napisala je desetak knjiga poezije i proze. Ona je jedna od onih koja je odlazila i vraćala se u svoje Sarajevo, jer je za razliku od nekih drugih imala gde.

Kao što rekoso na početku ovog teksta, nekoliko umetnika a posebno književnika, izbeglo je sa Kosova i Metohije i za razliku od Kasuma Cane, došli su u Srbiju. Mehmed Saćip, je najstariji među njima. Rođen je u Gnjilanu a sada živi u Subotici. Autor je nekoliko knjiga.

Alija Krasnići je iz svog rodnog Obilića, takođe pobegao u Suboticu i nastavio da se

bavi onim što je najbolje znao, to jest, pisanjem poezije i proze. Jedan je od najplodnijih romskih pisaca uopšte. Po sopstvenom tvrđenju objavio je preko sedamdeset knjiga.

Bajram Haliti, je Gnjilanac poreklom, kao i Mehmed Saćip, ali je od njega mlađi nekoliko godina. Osim poezije i proze piše i istorijografsku literaturu a sačinio je i rečnik romskog jezika. Doselio se u Zemun, i tu će verovatno živeti do kraja života.

Nedžmedin Neziri, se rodio u Kosovskoj Mitrovici a iz nje pobegao kada su počela ratna dejstva. Živi u Francuskoj, ali se može naći i u kojoj drugoj zemlji. Napisao je dve vrlo sentimentalne knjige proze koje podsećaju na njegovo kosovsko-metohijsko poreklo.

Iz Kosova i Metohije, ali iz okoline Peći, je rodnom romski pisac Agim Sajiti, koji je napisao nekoliko zbirki pesama koje su osim na romski prevedene i na neke druge jezike. Sajiti živi, časa u Italiji, čas u Nemačkoj, onako kako ga život primorava.

Nedo Osman, je makedonski Rom, koji se osim glumom i režijom bavi i pisanjem poezije. Iz zemlje je otišao početkom devedesetih i nastanio se u Kelnu. Jedno vreme živio je u Frankfurtu na Majni. Poeziju piše na nemačkom, romskom i srpskom a dugo godina se bavi i novinarstvom. Bio je urednik romskog programa na Dojče Vele.

Ruždija Ruso Sejđović, davno je otišao iz svoje rodne Podgorice, živio neko vreme u Italiji a onda i u Francuskoj, da bi se njegovi tokčovi konačno zaustavili u nemačkom gradu Kelnu. Napisao je nekoliko zajedničkih knjiga, ali i nekoliko svojih. Jedan je od izuzetno talentovanih romskih stvaralaca.

U nastavku ovog teksta slede biografije, a po negde i bibliografije romskih stvaralaca, koje je muka naterala da iz svoje zemlje Jugoslavije, prebegnu u neke od drugih evropskih zemalja, od kojih su se neki vratili a neki do dana današnjeg nisu.

Dr Rajko Đurić je rođen 3. oktobra 1947. u Malom Orašju kod Smedereva, preminuo 1. novembra 2020. u Beogradu

Studirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu (1967-1972). 1986. doktorirao je sociologiju na temu Kultura Roma u SFRJ. 1991. godine se preselio u Berlin gde je živeo tokom devedestih godina 20. veka. Napisao je više od 500

članaka i knjiga.

Među njegovim naučnim delima, a napisao ih je najmanje 27, ističu se: Istorija Roma, Istorija romske književnosti, Istorija Holokausta Roma, Gramatika romskog jezika, Pravopis romskog jezika, Hononimni glagoli u romskom i mnoge druge.

Poezijom se bavi dugi niz godina. Objavio je sledeće zbirke pesama: Rom traži mesto pod suncem, Bez doma bez groba, Prastara reč daleki svet, kao i zbirku pesama A i U.

Za svoj knjižveni i umetnički rad dobio je brojna domaća i međunarodna priznanja.

Bio je glavni urednik kulturne rubrike dnevnog lista Politika, predsednik Međunarodne romske unije, generalni sekretar Romskog centra Međunarodnog PEN centra, predsednik Unije Roma Srbije, narodni poslanik u Skupštini Srbije i predsednik Evropske romske unije.

Jovan Nikolić rođen 1955. godine u Čačku, gde je završio osnovnu i srednju školu. Sredinom 80-tih godina prelazi u Beograd i tu počinje da objavljuje, poeziju i prozu.

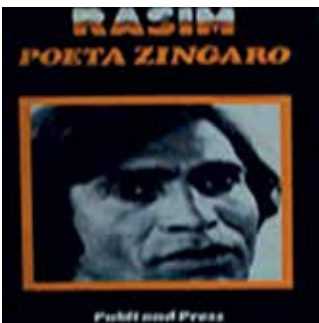
Prva njegova zbirka pesama „Gost niodkuda“, koja je u to vreme izazvala izuzetnu pažnju, bila je prihvaćena kako od Roma tako i od neroma.

Posle ove Jovan Nikolić objavljuje zbirke pesama: Djurđevadan, Telo i okolina, Neću da se rodim, kao i knjigu „Oči pokojnog jagnjeta“.

Od početka 21. veka, živi u nemačkom gradu Kelnu, gde se bavi pisanjem. Objavio je dramu „Kosovo, ljubavi moja“ kao i brojne druge knjige.

Vredno je pomena Nikolićeva knjiga „Sobu sa točkom“ a posebno se ističemo njegova knjiga „Beli gavran-crno jagnje“ koja je sredinom 2011. godine izabrana za „Knjigu za grad“ nagradu koju dodeljuje nemačka kuća kulture u Kelnu. Nedavno mu je u Novom sadu objavljena knjiga „Hotel Nikaragva“.

Ovom, kod nas nepravedno zapostavljeno romskom književniku, sa posebnim zadovoljstvom dodeljujemo zvanje redovnog člana Internacionalne romske Akademije umetnosti i nauka, jer on to stvarno zaslužuje.

Rasim Sejdić (1943 - 1981) iz Vlasenice koji je svoje pesme objavljivao u Italiji na romsko-italijanskom jeziku. Štampana mu je zbirka pesama „Rasim, poeta Zingaro“ Publil and Press - Milano, 1978. Pored ove zbirke pesama Rasim je sarađivao sa italijanskim časopisom Lacio drom i u istom objavljivao stare romske priče na romskom i italijanskom jeziku. Jedna od najpoznatijih njegovih pesama je „Gazisardi Romengi violina“ / Zgažena romska violina. Umro je u 37. godini života.

Kasum Cana rođen je 1968. u Prizrenu u romskoj zanatlijskoj porodici a preminuo u Zagrebu 2011, g. . Zbog političke situacije na Kosovu napušta školovanje i rodni Prizren, te dolazi kod brata u Zagreb i zapošljava se kao radnik moler.

Jedan je od prvih članova Saveza udruženja Roma Hrvatske. Dobitnik je međunarodne nagrade ; Gypsy friend; i nekoliko drugih nagrada, priznanja zahvalnica za romsku poeziju i fotografiju. Bio je jedan od prvih u organizovanju Roma u mnogim aktivnostima. Bio je predsednik gradske i opštinske organizacije Roma u Zagrebu.

Bio je predsednik stranke Roma Hrvatske i predsednik Romano Centra - Centra Roma u Hrvatskoj.

Marko Aladin Sejdić, je sin Rasima Sejdića. Rođen je 1970. godine u Sarajevu . Prve pesme na romskom i nemačkom jeziku, je objavio 1998. godine u Kelnu, u Nemačkoj, u zajedničkoj zbirci pesama pod nazivom „Kali čirikli“/“Crna ptica“ zajedno sa Stevom Stojkovim, Hanci Biherom i Ruždijom Sejdovićem.

U Milanu 2000. godine objavljuje, zbirku pesama pod nazivom „Me avav dural“/ „Ja dolazim izdaleka“. Knjiga je na romskom i italijanskom jeziku.

Kao koautor sa svojom suprugom Gordanom Sejdić kao i sa italijanskim sociolozima 2004.g. objavljuje „Immagine non disponibile“ pri ISU Universita Cattolica na italijanskom i delimično na romskom jeziku. Marko Aladin Sejdić živi u Italiji i u Nemačkoj.

Bajram Haliti rođen je u Gnjilanu, na Kosovu, 21. maja 1955. godine. Osnovnu i srednju školu završio je u mestu rođenja. Studije na Pravnom fakultetu započeo je u Prištini. Školovanje na Pravnom fakultetu je prekinuo zbog brojnih problema koji su se događali na tim prostorima u proteklih dvadesetak godina, pa se preselio u Zemun. Studije prava završio u Kragujevcu.

Za vreme boravka na Kosovu, bio je zaposlen u RTV Priština kao novinar. Jedno vreme bio je i Pokrajinski sekretar za informisanje Kosova i Metohije.

Književnim radom se bavi dugi niz godina. Između ostalih objavio je i sledeće knjige: Romi, narod zle kobi, Dug prema istini, Nebeski prsten, Tadž Mahal-poema, Razmišljanja o romskom pitanju, Mirabai - poema, Rečnik romskog - srpskog jezika. Živi i radi u Beogradu.

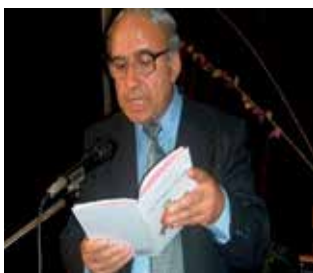

Hedina Tahirović Sijerčić je rođena 11. novembra 1960. u Sarajevu. Osnovnu, srednju školu i Fakultet političkih nauka, odsek žurnalistika, završila je u Sarajevu. U Kanadi, Montreal, je kao izbeglica iz Bosne i Hercegovine, završila i učiteljsku školu.

Pre odlaska u izbeglištvo, bila je urednik romskog radio i TV programa na radio-televiziji Sarajevo.

Dugo godina je bila Glavni i odgovorni urednik magazina „Romano Lil“, Roma Community and Advocacy Centre Toronto, Kanada, koji je izlazio od 1997-2002. Autor je Romani Dictionary: Gurbeti-English/English-Gurbeti, Rom ko grom, autobiografska novela na engleskom jeziku, Magoria Books Toronto, Fish/Riba, ilustrovane romske priče za decu na engleskom i romskom jeziku, Bosansko-romski i romsko-bosanski rečnik, Čuj, oseti bol!/Ashun, hachar dukh! (zbirka pjesama) na bosanskom i romskom jeziku, Karankochi-Kochi (ilustrovana priča za decu) na engleskom i romskom jeziku,

Shtar phrala/Četiri brata (ilustrovana priča za decu) na engleskom i romskom jeziku. Objavila je i brojne prevode sa romskog i na romski jezik.

Alija Krasnići je rođen 1952. godine u selu Crkvena Vodica, nedaleko od Obilića. Piše poeziju i prozu za decu i odrasle. Sakupljač je narodnog stvaralaštva Roma.

Autor je prvih dveju drama na romskom jeziku: „Romska krvava svadba“ (Romano ratvalo abav), i „Malo ja, malo ti...“ (Carra me, carra tu...), koje je izvela dramska sekcija Roma pri KUP „Aca Marović“, u Obiliću. Izdao je sledeća dela: „Čergarske vatre“ (Čergaređe jaga), proza na romskom i srpskohtvatskom jeziku u izdanju „Jedinstva“ (1981), zatim 1985. godine u izdanju „Rilind“ „Romske pripovetke s Kosova“ (Perralla rome te Kosoves), prevedena i na arapski jezik u Siriji. Takođe, u izdanju „Jedinstva“, 1986. godine štampana mu je zbirka proznih radova na srpskohrvatskom i romskom jeziku, u prevodu autora, pod nazivom: „Povratak u život“ (Iripe ano đuvdipe), i 1988. godine, u izdanju „Rilinde“, zbirka pesama na albanskom jeziku, u prevodu autora, pod nazivom „Umrone noći“ (Netet e lodhura). Pored ovih zbirki pesama, napisao je i knjigu za decu „Bože pretvori me u mrava,,.

Zastupljen je u mnogim antologijama, a preveden je na albanski, makedonski, turski i arapski.

Prema sopstvenim rečima je napisao preko 70 knjiga, proze i poezije, a nedavno je objavio Rečnik romskog jezika. Živi kao izbeglica i radi u Subotici.

Mehmed Saćip je rođen 4. septembra 1944. godine u Gnjilanu, na Kosmetu, preminuo je 23. novembra 2015. u Subotici.

Osnovnu i srednju školu završio je u rodnom gradu. Počev od 1983. godine, Saćip se bavio romskim novinarstvom, uređivao i vodio emisije na romskom jeziku na lokalnom radiju. Tih godina osnovao je pozorišnu grupu od preko stotina članova. Bavio se prevodenjem poznatih pozorišnih komada, režirao ih a ne retko i sam igrao značajne uloge u njima. Bavio se i pisanjem muzike za teatar.

Saćip je 1984. godine, objavio svoju prvu zbirku pesama na romskom jeziku pod naslovom Bućarne Vasta-Vredne ruke. Zbirku za decu, pod nazivom Loli Phabaj-Crvena jabuka, na romskom jeziku, štampa 1986. g. Knjigu poezije „Sofrako miškupe - Pomeranje sofre“ sa prepevom na srpski jezik objavio je 1994. g. Sa ovom knjigom konkurisao na II, , Amiko Rom festivalu u Italiji kada je nagrađen specijalnom diplomom.

Poetski bukvar - slikovnica za decu pod naslovom Mirikle - Djerdan, objavljuje 1998. g.

Iste godine objavljuje u saradnji sa Alijom Krasnićijem, Antologiju pesnika Roma a nešto kasnije na romskom objavljuje knjigu Kalendar koju prevodi i na srpski jezik a koju je sam ilustrirao. Njegove pesme su objavljivane u mnogim časopisima i novinama kao i u zajedničkim zbirkama poezije. Zastupljen je u više pesničkih antologija.

Mehmed Saćip zauzima vidno mesto među romskim pesnicima u Srbiji i na Balkanu. Često je učestvovao na raznim kulturnim manifestacijama, na kojima je nagrađivan diplomama i poveljama. Povelja za životno delo i njegov sveukupni doprinos u kulturi mu je dodeljena početkom 2009. g. u Beogradu. Za aktivnosti na polju stvaralaštva i kulture Saćip je dva puta dobio zlatnu značku Kulturno Prosvetne Zajednice Srbije. Posle odlaska sa Kosova živeo je Subotici.

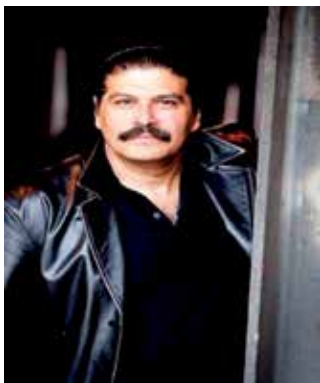
Mehmed Saćip zauzima vidno mesto među romskim pesnicima u Srbiji i na Balkanu. Često je učestvovao na raznim kulturnim manifestacijama, na kojima je nagrađivan diplomama i poveljama. Povelja za životno delo i njegov sveukupni doprinos u kulturi mu je dodeljena početkom 2009. g. u Beogradu. Za aktivnosti na polju stvaralaštva i kulture Saćip je dva puta dobio zlatnu značku Kulturno Prosvetne Zajednice Srbije. Posle odlaska sa Kosova živeo je Subotici.

Agim Saiti je rođen 14.05. 1955. godine u selu Naberđane, opština Peć, na Kosovu. Osnovnu školu je završio u Teboviću, srednju muzičku u Prizrenu, a specijalizaciju u muzičkoj Akademiji u Sarajevu. Jedno vreme je radio u obrazovanju na srpskohrvatskom jeziku kao nastavnik u BiH. Nakon povratka na Kosovu, radio je u OŠ „Rilindija“ (Preporod), u Trsteniku i „Ali Kelmendi“ u Naberđane, kao nastavnik muzičkog vaspitanja, zatim u „Xhemajl Kada“ i „Ramiz Sadiku“, (1984-1988) kao učitelj romskog jezika, sa 420 učenika romske dece. Osnivač KUD „Krole Romengo“ (Glas Roma), u Peći i biva biran kao prvi predsednik 1990. godine, zapošljava se u radio stanici Peć, gde osniva program na romskom jeziku, kao urednik, novinar i saradnik muzičkog programa do 1999. god.

Nakon tragedije na Kosovu, izbegao je odatle, boravi u Evropskim zemljama, gde se i sada nalazi i uživa status izbeglice. Učesnik je mnogih kulturnih manifestacija, kao i raznih seminara o jeziku, poput onog iz 1986. održanog u Sarajevu, kao prvi učitelj romskog jezika.

Prvu knjigu pesama pod nazivom: „Munrri čehrajn-Moja zvezda - Yili im“ objavio je u Subotici 2011. a druga knjiga pesama 2014. godine.

Nedo Osman je rođen 1958. godine u Skoplju. Diplomirao je na Akademiji za pozorište i film u Novom Sadu u klasi Radeta Šerbedžije. U skopljskom pozorištu «Pralipe» i u nacionalnom teatru u Subotici igrao je glavne uloge u brojnim klasičnim i modernim predstavama i za to dobio brojna priznanja. Po izbijanju rata na Balkanu došao sa pozorišnim ansamblom «Pralipe» u Milhajm, gde je pobrao najbolje kritike kao glumac i reditelj. Godine 1995. sa svojom životnom saputnicom Nadom Kokotović osnovao je pozorište «TKO» (Teatar Kokotović Osman) u Kelnu. Uz to radi kao novinar i pesnik, a angažovan je i kao socijalni radnik i nosilac mnogih projekata za Rome u Kelnu i Frankfurtu na Majni. Od 2000. do 2008. vodio je radio emisiju za Rome na radiju «Multikulti», a od 2003. godine i na Dojče Vele u Bonu.

Ruždija Ruso Sejdović, rođen je u mestu Liješta u blizini crnogorskog glavnog grada Podgorice 1966. godine. Osnovnu i srednju školu završio je u Podgorici. Višu ugostiteljsku školu završio je u Beogradu, a onda krenuo najpre u Italiju, potom u Francusku, i zaustavio se u nemačkom gradu Kelnu, gde i sada živi i radi.

Ruždija Ruso Sejdović, kako je napisao Jovan Nikolić, pripada onim mnogobrojnim prećutanim, anonimnim romskim piscima, čiji se dar rasprsnuo poput komete, a potom iščezao nenadno kako se i pojavio. Ali, ne zauvek. Ti pisci, kao što je Ruždija, se vraćaju.

Sejdović je zastupljen u brojnim antologijama i zbirkama poezije i proze, a objavio je i sledeće knjige: Svjetlost u ponoć, Crna ptica, „Kosovo mon amour-Tragikomedija“, sa Jovanom Nikolićem, Erimet, Kratka proza.

Nedžmedin Neziri - Nedo, Osnovnu školu završio je u rodnom gradu Kosovskoj Mitrovici, a gimnaziju u Zvečanu i Kosovskoj Mitrovici. Upisao je Višu ekonomsku u Peći, ali nije uspeo da je završi na vreme usled tadašnje teške društvene situacije. Od svoje 13-godine bavio se sportom - atletikom, gde je postigao zapažene rezultate na srednjim i dugim stazama (višestruki pobednik Kosova i Jugoslavije, a učestvovao je i na drugim takmičenjima). Sada studira romsku lingvistiku i civilizaciju na Inalco Univerzitetu u Parizu - Univerzitet za istočnjačke jezike i civilizaciju. Do sada je objavio nekoliko knjiga: „Na bistar“, „Eh, kad bih mogao da poljubim svoj kućni prag“, na srpskom „Eh, kad bih mogao da poljubim svoj kućni prag“, na romskom jeziku.

Ovaj tekst je kratak prikaz života i rada romskih autora koji su iz svoje rodne kuće morali da beže u neku drugu, pa da u njoj žive život izbeglica. Neki od njih kao Rajko Đurić na primer, su se u rodnu iz izbegličke kuće vratili, a mnogi od njih nisu ni doživeli da ponovo vide svoj stari dom. Jedan od takvih romskih stvaralaca je Mehmed Saćip koji je preminuo u gradu u kome se nije rodio.

Foto: Internet